

“TEXNOLOGIK TA’LIM PRAKTIKUMI” DARSLARIDA TALABALARNING KREATIVLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI

Xayitov Jonibek Xolboboyevich - Termiz davlat universiteti
Texnologik ta’lim kafedrası o’qituvchisi. Termiz, O’ZBEKISTON
E-mail: xayitovjonibek77@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada “Texnologik ta’lim praktikumi” darslarida talabalarning kreativ sifatlarini rivojlantirish jarayonlari hamda uni rivojlantirish bosqichlari qolaversa unga to’sqinlik qilayotgan sabablar yoritib berilgan.

Kalit soʻzlar: texnologik ta’lim, ta’lim, metodika, tafakkur, kreativlik, mashq, fikrlash, ijodkorlik, erkinlik, sifat, rivojlantirish.

СОДЕРЖАНИЕ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ «ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ»

Хайитов Жонибек Холбобоевич - Термезский государственный университет
Преподаватель кафедры технологического образования. Термез, Узбекистан
Электронная почта: xayitovjonibek77@gmail.com

Аннотация: В данной статье выделен процесс развития творческих качеств учащихся на занятиях «Технологической образовательной практики», а также этапы его развития, а также причины, препятствующие ему.

Ключевые слова: технологическое образование, образование, методика, мышление, творчество, упражнение, мышление, творчество, свобода, качество, развитие.

THE CONTENT OF THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE QUALITIES IN THE "TECHNOLOGICAL EDUCATION PRACTICE" LESSONS

Xayitov Jonibek Xolboboyevich - Termiz State University
Teacher of the technological education department. Termiz, Uzbekistan
E-mail: xayitovjonibek77@gmail.com

Abstract: In this article, the process of developing students' creative qualities in the classes of "Technological Education Practicum", as well as the stages of its development, as well as the reasons that prevent it, are highlighted.

Key words: technological education, education, methodology, thinking, creativity, exercise, thinking, creativity, freedom, quality, development.

Bugungi kunda Texnologiya ta'limi praktikumi darslarida talabalarning kreativlik sifatlarini rivojlantirish mazmuni juda muhim sanaladi. Shunday ekan birinchi o'rinda kreativlik haqida to'xtalib o'tsak, kreativlik so'zini ilk bor 1922-yilda AQSh olimi D.Simpson tomonidan qo'llanilgan. Ushbu atama orqali shaxs qolipdagi, stereotip, odatiy tafakkurdan voz kechish qobiliyatini ta'riflagan. Kreativlik (lot. creatio – yaratish, vujudga keltirish) – degan ma'noni bildiradi. Kreativlik bu insonning noodatiy g'oya, fikr bera olish, muammolarni takrorlanmas, original yechimini topish, tafakkurning an'anaviy shakllaridan voz kecha olishga bo'lgan qobiliyatidir.

O'z o'rnida shuni ham aytish kerakki kreativlik deb muammolarni yangi yechimi va biror narsa, voqea, xolatni ifoda etishning yangi usullarini aniqlash tushunadi. Kreativlik bilan shaxs va intellektual xossalar taqqoslangan tadqiqotlar katta ahamiyatga egadir. Intellektual xossalar bilan taqqoslash bo'yicha tadqiqotlar Dj. Gilford tomonidan amalga oshirilgan. Shuning uchun ham, bugungi kunda Texnologiya ta'limi praktikumi darslarida talabalarning kreativlik sifatlarini rivojlantirish mazmuni muhim sanaladi. Kreativlik – bu insonning shaxsiy xususiyati bo'lib, uning o'z-o'zini takomillashtirib va rivojlantirib borishi bilan bog'liq.

Kreativlik (lot., ing. “create ” – yaratish, “creative ” yaratuvchi, ijodkor) – individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi hamda mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyati. Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Talabalarda Texnologiya ta'limi praktikumi darslarida kreativliok sifatlarini rivojlantirishda quyidagilarga e'tibor qaratish zarur:

- 1) Talabalar tomonidan beriladigan savollarga faol qatnashgan talabalarni rag'batlantirish va bu odatni qo'llab-quvvatlash.

2) Talabalarining mustaqilligini rag'batlantirish va ularda javobgarlikni kuchaytirish.

3) Talabalar tomonidan mustaqil faoliyatni tashkil etilishi uchun imkoniyat yaratish;

4) Talabalarining qiziqishlariga e'tibor qaratish.

Talabalarda Texnologiya ta'limi praktikumi darslarida talabalarining kreativlik sifatlarini rivojlantirishga quyidagi omillar to'sqinlik qiladi:

1) o'zini tavakkaldan olib qochish;

2) fikrlash va xatti-harakatlarda qo'polikka yo'l qo'yish;

3) shaxs fantaziyasi va tasavvurining yuqori baholanmasligi;

4) boshqalarga tobe bo'lish;

5) har qanday holatda ham faqat yutuqni o'ylash.

Texnologik ta'lim praktikum darslarida talabalarining kreativlik sifatlarini rivojlantirish mazmuni, usullari va vositalariga ta'sir qiluvchi muhim omillardan biri o'qituvchi-talabalar hamkorligi ekanligiga alohida e'tibor qaratildi. Ma'lumki, ta'lim jarayoni ikki yoqlama xarakterga ega bo'lib, o'qituvchi va talabalarining teng munosabatlaridan tashkil topadi.

Bu jarayonga rahbarlik qiluvchi o'qituvchi ta'lim jarayonining to'g'ri tashkil etilishi, ta'lim maqsadlarining to'g'ri amalga oshirilishi va ta'lim natijalari uchun javobgar shaxs hisoblanadi. Ammo bu, ta'lim jarayoni o'qituvchining to'liq hukmronligi ostida amalga oshadigan jarayon, degan noto'g'ri fikrning tug'ilishiga asos bo'la olmaydi. Hozirgi davr talabi ham kimnidir bo'ysundirish orqali emas, balki hamkorlik munosabati yordamida ijobiy natijaga erishishdir. Texnologik ta'lim praktikumi darslarida talabalarining kreativlik sifatlarini rivojlantirish mazmuni ta'lim jarayonida talabalar faoliyatining shakllanishi fan asoslarini o'zlashtirishga oid mexanizmgina bo'lib qolmasdan, balki shaxsning umumiy ijtimoiy-madaniy qobiliyatlarini tarkib toptirishga ham qaratilishini unutmaslik lozim.

Bizningcha, o'quv vaziyati ta'lim jarayonini tashkil qiluvchi o'zgaruvchan tizim sanalib, u quyidagicha ikki qismdan iborat: - o'qituvchi bilan talabalar hamkorligi; - talabalarning o'zaro bir-birlari bilan hamkorligi. Muhokama va natijalar o'qituvchi bilan talabalarning hamkorligi o'qituvchining talabalarga ko'rsatadigan yordamidan boshlanadi. U asta-sekin faollashib o'quv harakatlariga aylanadi. Natijada, o'qituvchi bilan talabalar munosabati hamkorlik pozitsiyasiga o'sib o'tadi. Materiallar tahlilining ko'rsatishicha, mantiqiy topshiriqlar hamkorlikda bajarilgandagina bilimlarni o'zlashtirish mahsuldor bo'ladi. Ilmiy manbalarda ta'limning shunday tashkil etilishini hamkorlikdagi mahsuldor faoliyat vaziyati, deb atash qabul qilingan.

Pedagogik adabiyotlar tahlili va ijodiy tajribalarimiz natijalariga ko'ra hamkorlikdagi mahsuldor o'quv faoliyati vaziyatini tashkil qilishning 2 asosiy tamoyilini ko'rsatib o'tish maqsadga muvofiqdir:

1. Ta'limda mazmunning izchilligi tamoyili. Unga ko'ra shaxs o'z faoliyatini muayyan maqsad asosida tashkil qilishida mazkur faoliyatning uzluksiz shakllanishi ko'zga tashlanadi.

2. O'qituvchi-talabalar hamkorligining mustaqil ijodiy faoliyat bilan bog'liqligi tamoyili.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, Texnologik ta'lim praktikumi darslarida talabalarning kreativlik sifatlarini rivojlantirish juda muhim hamda dolzarb muammolardan biri sanaladi, chunki talabalarda qachonki, kreativlik, erkin fikrlash darslar jarayonida o'z fikrini to'la aytolsagina ularda kreativlik sifatleri rivojlanadi. Bundan tashqari O'z o'rnida shuni ham aytish kerakki kreativlik deb muammolarni yangi yechimi va biror narsa, voqea, xolatni ifoda etishning yangi usullarini aniqlash tushunadi.

Kreativlik bilan shaxs va intellektual xossalar taqqoslangan tadqiqotlar katta ahamiyatga egadir. Intellektual xossalar bilan taqqoslash bo'yicha tadqiqotlar Dj. Gilford tomonidan amalga oshirilgan. Shuning uchun ham, bugungi kunda Texnologiya ta'limi praktikumi darslarida talabalarning kreativlik sifatlarini rivojlantirish mazmuni

muhim sanaladi. Kreativlik – bu insonning shaxsiy xususiyati bo'lib, uning o'z-o'zini takomillashtirib va rivojlantirib borishi bilan bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob halqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston” 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. “O‘zbekiston” 2016.
3. Shomirzayev M.X. Texnologiya fanini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Darslik.. –T.: “TerDU nashr-matbaa markazi”, 2020. – 226 b.
4. Shomirzayev M.X. Texnologiya fanini o‘qitishning samaradorligini oshirish yo‘llari. O‘qituvchilar uchun uslubiy qo‘llanma. –T.: 2019. – 72 b.
5. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2005.
6. A. Abduqodirov, R. Ishmuhammedov. “Ta’limda innovatsion texnologiyalar” T.: 2008. – 128 b.
7. Azizxodjaeva N.N. Педагогические технологии и педагогическое мастерство. Издателско-полиграфический творческий дом им.Чулпана. T.; 2005. -200 s 4. Levitan K.M. Личност педагога: становление и развитие. Изд-во Саратовского университета. 1991. -166 с.
9. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Qarshi. Nasaf, 2000.
10. Shomirzayev M. X. Developing educational technologiesin school technology education //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – T. 10. – №. 5. – C. 73-79.
11. Shomirzayev M.X. Education is personally focused technology //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2020. – T. 8. – №. 8.
12. Shomirzayev M.X. et al. National handicrafts of Uzbekistan and its social–economic significance //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. – 2020. – T. 8. – №. 8. – C. 129-138.

13. Shomirzayev M.X., Yuldashov K. K. The Educational Importance of Teaching Knowledge to Secondary School Students //CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS. – 2021. – T. 2. – №. 08. – C. 132-142.

